

DOKTOR
HONORIS CAUSA

KRAKOWSKIEJ AKADEMII
IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO W KRAKOWIE

DOKTOR
HONORIS CAUSA

KRAKOWSKIEJ AKADEMII
IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO W KRAKOWIE

JERZY BUZEK

ANNO DOMINI 2020

QUOD FELIX FAUSTUM FORTUNATUMQUE SIT

SUMMIS AUSPICIIS
SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONAE

NOS
SENATUS ACADEMIAE CRACOVIENSIS
ANDREAE FRICIO MODREVIO DEDICATAE

EX DECRETO DE DIE SEXTA DECIMA (XVI) MENSIS SEPTEMBRIS
ANNO BISMILLESIMO VICESIMO

VIRUM DOCTISSIMUM CLARISSIMUMQUE

GEORGIUM CAROLUM BUZEK

QUI VIR ERUDITISSIMUS IN STUDIIS TECHNICIS EST

QUI COMPLEXIONIS STUDIORUM ATQUE EORUM INDUSTRIALIS REALISATIONIS
IN RE AËRIS TUTELAE AUCTOR AESTIMATUS EST

QUI UT REI PUBLICAE POLONAE PRIMUS MINISTER
PROCESSUM ACCESSIONIS POLONIAE AD UNIONEM EUROPAEAM INCHOAVIT

QUI UT REI PUBLICAE POLONAE PRIMUS MINISTER
QUATTUOR SUMMI PONDERIS POST ANNUM MCMLXXXIX REFORMATIONES,
ID EST: SOCIALIS ASSECURATIONIS, ADMINISTRATIONIS LOCALIS, SALUTIS,
NEC NON EDUCATIONIS PEREGIT

QUI IN CONCILIO EUROPAEO FUNCTUS, AD COMMUNIS FORI ENERGETICI
CREATIONEM IN EUROPA, ENERGIAE FONTES INEXHAUSTIVOS UTENTIS,
OPERAM DAT

QUI UT CONCILII EUROPAEI PRAESES CONCORDIAE EUROPAEAE
UNITATIQUE LABORABAT

CUIUS OMNIBUS ACTIONIBUS IN STUDIIS, IN RE SOCIALI AC POLITICA
PROPRIA EST PROFUNDA HUMANITAS ATQUE NATURAE RESPECTUS

DOCTORIS HONORIS CAUSA
TITULO ORNAVIMUS

IN EIUSQUE REI ATQUE FACTI FIDEM HASCE LITTERAS
NOSTRAE ACADEMIAE SIGILLO MAIORE MUNITAS
CORROBORARE SOLLEMNITER IUSSIMUS.

DEDIMUS CRACOVIAE DIE NONA MENSIS OCTOBRIS
ANNO BISMILLESIMO VICESIMO.

CLEMENS BUDZOWSKI

AD PRAESENS ACADEMIAE CRACOVIENSIS ANDREAE FRICIO MODREVIO DEDICATAE

RECTOR

Laudacja

*Magnificencjo, Wielce Szanowny Panie Rektorze,
Prześwietny Senacie,
Społeczności Akademicka Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie,
Czcigodny Doktorze honoris causa,*

Czuję się zaszczycony powołaniem przez Jego Magnificencję Rektora, Senat i Społeczność Akademicką Krakowskiej Akademii imieniem Andrzeja Frycza Modrzewskiego do postępowania w sprawie nadania godności doktora *honoris causa* osobie wybitnej i wielopojawieniowej. Jerzy Buzek, urodzony w 1940 roku, naukowiec i polityk. Jest profesorem nauk technicznych (1997), związanym z Politechniką Śląską, Politechniką Opolską oraz Akademią Polonijną w Częstochowie. Przez dwadzieścia trzy lata, aż do dzisiaj, czynny polityk, który rozpoczął przygodę z polityką w 1997 roku, kiedy został posłem na Sejm III kadencji. Wówczas przyjął również funkcję Prezesa Rady Ministrów,

którą pełnił do 2001 roku. W latach 1998–2001 przewodniczący Komitetu Integracji Europejskiej, a od 2004 roku poseł do Parlamentu Europejskiego VI, VII, VIII i IX kadencji. Od 2009 do 2012 Przewodniczący Parlamentu Europejskiego. Kawaler Orderu Orła Białego.

Jako Premier polskiego rządu wykazał się odpowiedzialnością, wprowadzając trudne reformy. Charakteryzował się też brakiem koniunkturalizmu i odwagą w podejmowaniu niepopularnych wówczas decyzji, takich choćby jak reforma górnictwa. Stojąc na czele polskiego rządu, dostrzegał jego misyjność, powiązaną z wiarą w sukces przedsięwziętych działań. Był pełen wiary w słuszność przeprowadzanych reform, a przy tym otwarty i gotowy do rozmów z drugim człowiekiem.

Jerzy Buzek to jeden z najbardziej znanych i cenionych polityków w skali nie tylko europejskiej. Za swoją działalność uhonorowany licznymi nagrodami. Wśród nich są dowody uznania od Wspólnoty Europejskiej, takie jak Europejczyk Roku (1998), nagroda przyznana przez Forum Izb Gospodarczych Unii Europejskiej czy Eurodeputowany Roku w kategorii „Badania i Technologia” („The Parliament Magazine” 2006). Otrzymał również Nagrodę Kryształowej Brukselki (2010), Honorowy Medal Europejski oraz Statuetkę Gołębia z okazji 60. rocznicy przyjęcia Deklaracji Praw Człowieka.

W Polsce został uznany za Najlepszego Polskiego Eurodeputowanego przez „Wprost” i „Rzeczpospolitą” (2008). Otrzymał Wiktora w kategorii Najpopularniejszy Polityk (2009). Dwukrotnie uznany został za Człowieka Roku – w 1998 i 2009 – przez tygodnik „Wprost”. Laureat Kryształowego Zwierciadła przyznanego przez miesięcznik „Zwierciadło” w 2010 roku i Krzesła Roku 1998 – nagrody przyznanej przez „The Warsaw Voice”.

Jerzy Buzek jest mocno związany z Górnym Śląskiem: w Chorzowie mieszkał, ukończył szkołę podstawową i liceum.

Studiował w Politechnice Śląskiej. I właśnie ten region nagradzał Jerzego Buzka najczęściej. W roku 2007 otrzymał tytuł Człowieka Roku Województwa Śląskiego oraz Śląską Nagrodę Jakości. Rok wcześniej uhonorowany wyróżnieniem Biały Węgiel, a w 2008 roku Śląskim Oskarem. Rok 2009 przyniósł Mu Supermiód „Dziennika Zachodniego” oraz tytuł Osobowości Roku w konkursie „Śląskie na 5”, a 2010 tytuł Chorzowianina 20-lecia i nagrodę Marka-Śląskie; został także Człowiekiem Roku Województwa Śląskiego Forbes Regional Executive Meeting (2007). Jest Laureatem nagrody Śląski Szmaragd 2004, przyznawanej przez diecezję katowicką Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Uhonorowany Diamentowym Laurem Umiejętności i Kompetencji przez Regionalną Izbę Gospodarczą w Katowicach (1998) oraz Nagrodą Hanys 2004. Laureat Nagrody Lider Czystych Technologii Węglowych (2010) oraz Nagrody Specjalnej konkursu Czarny Diament (2009).

W Jego rękach pozostaje także Nagroda Forum Ekonomicznego w Krynicy (2009) oraz tytuł „Tego, który zmienia polski przemysł” 2007, przyznawany przez miesięcznik „Nowy Przemysł”. Jest Laureatem Nagrody Specjalnej BBC Lider Polskiego Biznesu (2009). Otrzymał Nagrodę Wolności Rady Atlantyckiej USA (2010) oraz Nagrodę Kraju Związkowego Nadrenii Północnej-Westfalii (2009).

Jest także laureatem nagród dwóch polskich uczelni: Medalu Politechniki Śląskiej oraz Złotej Odznaki z Brylantem Politechniki Wrocławskiej. Został odznaczony Złotą Honorową Odznaką Polskiego Związku Szachowego oraz najwyższym wyróżnieniem europejskiej Polonii – Honorową Nagrodą Polonicus (2010). Wyróżniany także nagrodami im. Grzegorza Palki (1998), Gustawa Adolfa (2004), Lewiatana im. Władysława Grabskiego (2008) i portalu EurActiv (2009) oraz Medalem im. Profesora Stanisława Ochęduszki.

Jako doceniany naukowiec i godny zaufania polityk otrzymał kilka honorowych doktoratów przyznanych zarówno przez polskie, jak i zagraniczne uczelnie. Jest Doktorem *Honoris Causa* sześciu rodzimych uczelni: Politechniki Łódzkiej, Opolskiej, Śląskiej i Wrocławskiej, Akademii Górniczo-Hutniczej i Uniwersytetu Śląskiego. Z uczelni zagranicznych honorowy tytuł przyznały Profesorowi Jerzemu Buzkowi Uniwersytet w Dortmundzie, Uniwersytet w Seulu (Seoul National University) oraz Uniwersytet w Isparcie (Süleyman Demirel University).

Zasługi Jerzego Buzka jako polityka i naukowca dostrzegło jedenaście polskich miast, przyznając byłemu Premierowi i Przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego Honorowe Obywatelstwo. Są wśród nich: Wisła, Rybnik, Ruda Śląska, Piekary Śląskie, Gliwice, Kazimierza Wielka, Lubliniec, Gdynia, Puławy, Woźnik oraz miasto Jego młodości – Chorzów, a także powiat wejherowski.

Nagrody, odznaczenia, tytuły są wynikiem ciężkiej, tytanicznej wręcz pracy i wszechstronnej działalności Profesora, Premiera oraz Eurodeputowanego Jerzego Buzka na rzecz społeczności lokalnej i regionalnej – Górnego Śląska, Rzeczypospolitej, a także Unii Europejskiej. A zatem od ojczyzny prywatnej (*heimat*) aż do systemu europejskiego. Jest On niekwestionowanym wzorem do naśladowania jako niezwykle aktywny i pracowity europosel, doceniony stanowiskiem Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego.

Profesora charakteryzuje jednoznacznie prosamorządowa postawa; dobrym nawiązaniem są tu słowa Alexisa de Tocqueville’a, którego zdaniem „Człowiek stworzył monarchię i ustanowił republiki, gmina zaś zdaje się pochodzić wprost od Boga”.

Stąd zapewne wielki afekt Jerzego Buzka do Górnego Śląska – Jego szczególnego miejsca na ziemi. Zapewne tradycja śląska, ale

przede wszystkim tradycja rodzinna ukształtowały Jerzego Buzka jako człowieka o silnie zakotwiczonej cnotcie wiedzy (*arête*), prostomyślności oraz postawie ekumenicznej zarówno w poglądach politycznych, jak i religijnych. Jako Ślązaka (urodził się na Śląsku Cieszyńskim a później wiele lat mieszkał w Chorzowie) charakteryzuje Profesora wyjątkowa pracowitość, co zostało odzwierciedlone w licznych nagrodach i wyróżnieniach, a także odwaga w przekraczaniu kolejnych granic.

Jest Jerzy Buzek, mówiąc współczesnym językiem, *homo transgresivus*. Można o Nim także powiedzieć, że nigdy nie zatrzymał się w karierze ani naukowej, ani politycznej. Stawia sobie coraz to nowsze i ambitniejsze cele, co przywodzi na myśl cechy osobowości hubrystycznej i kratycznej, a przy tym nigdy nie wyzbył się zwykłej – śląskiej i polskiej – tradycji. Bez wątpienia jest człowiekiem w ciągłej podróży (*homo viator*) – jak powiedziałby Gabriel Marcel, jednak zawsze ma jasno zdefiniowany port docelowy.

Ad multos annos.

Prof. dr hab. Marek S. Szczepański
członek korespondent PAN

Opinia

dotycząca nadania tytułu doktora *honoris causa*
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Profesorowi Jerzemu Buzkowi

Wstęp

Tytuł doktora *honoris causa* stanowi najwyższe wyróżnienie uczelni. Jest on nadawany jako świadectwo uznania zasług w dziedzinie nauki, kultury oraz cywilizacji osobom wielkiego formatu, które mają wybitne osiągnięcia o międzynarodowym zasięgu oraz niekwestionowany autorytet i postawę moralną. Osobom, które mogą stanowić wzór do naśladowania.

Profesor Jerzy Buzek jest niewątpliwie taką osobą, o czym świadczą osiągnięcia naukowe i znakomite zasługi dla rozwoju nauki, gospodarki i społeczeństwa. Jego nieprzeciętne cechy charakteru i ogromne dokonania są wzorcem oraz najwyższym standardem zawodowym i moralnym. Nadanie tytułu doktora *honoris causa* takiej osobie to zawsze jasny przekaz do całego

środowiska naukowego wskazujący na wartości, jakie ceni sobie, kształtuje i propaguje Uczelnia przyznająca ten tytuł.

Profesor Jerzy Buzek to człowiek o wyjątkowej osobowości, aktywny w różnych dziedzinach życia: nie tylko w działalności naukowej i społecznej, ale także politycznej. Jest wybitnym mężem stanu troszczącym się o dobro wspólne, a równocześnie humanistą i doskonałym organizatorem. Wszystkie podejmowane przez Profesora zadania i wyzwania wykonywane są z wielkim zaangażowaniem i ogromną pasją, co jest źródłem Jego skuteczności i osiągniętych sukcesów.

Opisanie w krótkiej opinii osoby takiego formatu jak profesor Jerzy Buzek jest zadaniem niezmiernie trudnym, złożonym, a nawet niemożliwym. Trudność opisu dokonana wynika również z faktu, że profesor Jerzy Buzek jest postacią znaną powszechnie każdemu Polakowi, jako osoba wywierająca w ostatnich latach istotny wpływ na życie polityczne naszego państwa, Europy i świata.

Jednakże muszę przyznać, że powierzenie mi roli opiniodawcy w postępowaniu o nadanie profesorowi Jerzemu Buzkowi tytułu doktora *honoris causa* Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego jest dla mnie wielkim zaszczytem, gdyż Osoba Kandydata w szczególny sposób odpowiada przyjętym w takich przypadkach najwyższym wymaganiom i w pełni spełnia warunki wniosku.

Ze względu na ogrom osiągnięć i rozległość aktywności: od nauki, przez dydaktykę, działalność polityczną, po działalność organizacyjną i społeczną, w niniejszej opinii odniosę się tylko do trzech obszarów Jego działalności: nauki i dydaktyki, działalności politycznej oraz działalności społecznej.

Nauka i dydaktyka

Profesor Jerzy Buzek jest absolwentem Politechniki Śląskiej, której dyplom magistra inżyniera mechanika-energetyka uzyskał w 1963 roku. Dla Niego wybór tej uczelni jako drogi rozwoju naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego nie był przypadkowy. Jest On bowiem związany ze Śląskiem, chociażby przez miejsce swojego urodzenia. Urodził się 3 lipca 1940 roku w Śmiałowicach na Śląsku Cieszyńskim. Jego ojciec był inżynierem – skończył Wydział Elektryczny Politechniki w Wolnym Mieście Gdańsku, matka nauczycielką, a stryj Jerzy Buzek przed II wojną światową był profesorem Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Po ukończeniu studiów podjął pracę naukową w Zakładzie Inżynierii Chemicznej i Konstrukcji Aparatury PAN w Gliwicach, który następnie został przekształcony w Instytut Inżynierii Chemicznej. W tym Instytucie pracował aż do roku 1997, dochodząc do stanowiska dyrektora ds. naukowych. Pracę doktorską z zakresu inżynierii chemicznej obronił na Politechnice Śląskiej w roku 1969, a dwa lata później wyjechał na staż naukowy do British Council w Cambridge. Zajmował się tam zagadnieniami zjawisk powierzchniowych, chemisorpcji gazów i oczyszczania spalin. Problem absorpcji CO₂ nabrał dużego znaczenia w energetyce 30 lat później jako element przeciwdziałania efektowi cieplarnianemu. Po powrocie ze stypendium napisał monografię pt. *Konwekcja komórkowa podczas absorpcji z reakcją chemiczną*, która stała się podstawą Jego pracy habilitacyjnej, obronionej na Politechnice Śląskiej w 1979 roku.

Już jako samodzielny pracownik naukowy stworzył w Instytucie Inżynierii Chemicznej zespół zajmujący się zjawiskami powierzchniowymi, w tym problemami odsiarczania spalin. Po pewnym czasie zespół pod kierunkiem profesora Jerzego Buzka rozszerzył swoje zainteresowania na badania związane

z optymalizacją typoszeregu wymienników ciepła. Wysoki poziom prowadzonych przez zespół badań powoduje, że ma on mocną, ugruntowaną pozycję na arenie europejskiej.

Profesor często podkreśla, że jest inżynierem, a dla inżyniera ważna jest nie tylko działalność badawcza, ale również praktyczne wykorzystanie jej efektów w gospodarce. Jest to jedno z najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed współczesną nauką w świecie – transfer technologii. Z tego powodu na szczególną uwagę zasługują wdrożenia dokonane w oparciu o badania naukowe, a zwłaszcza wdrożenia instalacji odsiarczania spalin w kilku elektrowniach, elektrociepłowniach i rafinerii.

Prace nad kontrolą emisji zanieczyszczeń oraz inne zagadnienia związane z ochroną środowiska stały się podstawowym obszarem działalności naukowej Profesora, który swoje solidne podstawy naukowe i doświadczenia przeniósł na szersze obszary prac eksperckich i politycznych.

Był Jerzy Buzek wieloletnim aktywnym członkiem środowiska naukowego, m.in. jako członek komitetów naukowych PAN, sekretarz rady redakcyjnej czasopisma „Inżynieria Chemiczna i procesowa” czy kierownik zespołu ekspertów PAN z zakresu odsiarczania spalin. Reprezentował także Polskę w Międzynarodowej Agencji Energii w programie dotyczącym efektu cieplarnianego. Za swoje osiągnięcia naukowe i dydaktyczne uzyskał w roku 1997 tytuł profesora nauk technicznych. Działalność naukowa profesora Jerzego Buzka obejmuje szerokie spektrum prac naukowych, zarówno o charakterze podstawowym, wdrożeniowym, jak i inżyniersko-konstrukcyjnym czy eksperckim. Dorobek ten został zawarty w 50 wydanych drukiem pracach, 70 opublikowanych referatach konferencyjnych, 3 patentach oraz ponad 100 niepublikowanych pracach naukowo-badawczych, ekspertyzach i opiniach. O Jego pozycji międzynarodowej świadczy fakt, że był współzałożycielem Polsko-Niemieckiej

Sieci Naukowej INCREASE, skupiającej ponad 20 instytucji naukowych i 40 przedsiębiorstw.

Profesor Jerzy Buzek działalność naukową potrafił godzić z działalnością dydaktyczną, co nie zawsze charakteryzuje wybitnych naukowców. Na swojej macierzystej uczelni przez wiele lat prowadził zajęcia ze studentami z zakresu inżynierii chemicznej. Ponieważ jest wybitnym erudytą wykłady zawsze prowadzone były z pasją, na bardzo wysokim poziomie. Wszystkie te walory oraz życzliwość i bezpośredniość, z jaką traktował studentów, powodowały, że na Jego wykłady uczęszczało zawsze duże grono słuchaczy. Prezentując trudne skomplikowane zagadnienia, wyjaśniał je w prosty sposób, niewyszukanym językiem, co świadczyło o ugruntowanej, dobrze przemyślanej wiedzy. Takie wykłady wzbudzały podziw i uznanie wśród studentów. Profesor Jerzy Buzek to po prostu bardzo dobry nauczyciel akademicki. Był promotorem 5 przewodów doktorskich, wykładowcą akademickim w Politechnikach Śląskiej i Opolskiej oraz prorektorem ds. naukowych Akademii Polonijnej w Częstochowie.

Działalność polityczna

Gdy w 1980 roku powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Jerzy Buzek aktywnie i z ogromnym zaangażowaniem włączył się w jego działalność. Dla Jerzego Buzka była to naturalna decyzja wynikająca z Jego osobowości, drogi życiowej, jaką przeszedł, i wyznawanych poglądów. Z domu rodzinnego wyniósł takie cechy jak: głęboki patriotyzm, poszanowanie rodziny i drugiego człowieka, pracowitość i obowiązkowość. Jego najbliżsi byli aktywni w działalności społecznej. Wspomnieć tu należy m.in. brata dziadka profesora Jerzego, profesora Józefa Buzka, senatora RP i współtwórcę oraz pierwszego dyrektora Głównego Urzędu Statystycznego.

W powszechnej opinii wielokierunkowa i wyjątkowo aktywna działalność polityczna stopniowo stawała się jednym z głównych obszarów Jego działań. Rozpoczął od działalności związkowej w środowisku naukowym Śląska, które delegowało Go na I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”. Uczestniczył także w kolejnych Zjazdach Delegatów NSZZ „Solidarność”, przewodnicząc ich obradom. Po ogłoszeniu stanu wojennego działał w regionalnych i krajowych strukturach podziemnych Związku, jednocześnie pracując naukowo.

Do polityki wrócił w 1997 roku, gdy został posłem na Sejm RP, a niedługo potem Prezesem Rady Ministrów. Stworzony przez Niego proreformatorski rząd, rozpoczął realizację ambitnego programu przeobrażenia państwa. Do najważniejszych osiągnięć tego rządu należy zaliczyć przeprowadzenie czterech reform systemowych w Polsce, dotyczących administracji lokalnej, zdrowia, ubezpieczeń społecznych oraz edukacji. Ta kadencja rządu to nie tylko reformy wewnętrzne, ale także stopniowa integracja Polski ze światowym i europejskim systemem państw demokratycznych. Za Jego kadencji nastąpiło wprowadzenie Polski do NATO oraz rozpoczęcie i pierwszy etap negocjacji o przystąpieniu do Unii Europejskiej. Między innymi korzystny dla Polski zapis w Traktacie nicejskim zawdzięczamy osobistym negocjacjom premiera polskiego rządu – Jerzego Buzka.

Kadencja rządu AWS zakończyła się w roku 2001, a profesor Jerzy Buzek po krótkiej przerwie wrócił do polityki na forum europejskim jako poseł dwóch kadencji do Parlamentu Europejskiego.

W Brukseli zaangażował się w działalność parlamentarną, wykorzystując nie tylko swój wrodzony talent, lecz także dotychczasowe bogate doświadczenie naukowe i polityczne. Został członkiem dwóch komisji parlamentarnych, zaangażowanym zwłaszcza w kształtowanie polityki Unii w zakresie

energetyki i ochrony środowiska, obejmując w 2004 roku funkcję wiceprzewodniczącego Europejskiego Forum Energii. Szczególną skutecznością polityczną wykazał się jako poseł sprawozdawca 7PR Unii Europejskiej oraz Europejskiego Planu Strategicznego w zakresie Energii i Technologii, przyczyniając się do uchwalenia nowatorskich programów badawczych oraz znacznie większych funduszy przeznaczonych na rozwój badań i innowacji w Unii Europejskiej.

Bardzo mocno zaangażował się w walkę o nowy kształt bezpieczeństwa energetycznego Europy w duchu zrównoważonego rozwoju uwzględniającego problemy klimatyczne. Pomimo zaangażowania w działalność polityczną profesor Buzek jest przede wszystkim naukowcem, występującym na licznych konferencjach, seminariach czy forach gospodarczych. W swojej działalności zawsze dba o znaczącą pozycję i interesy Polski. To dzięki udziałowi profesora Jerzego Buzka w wielostronnych rozmowach zawdzięczamy w dużej mierze ważną dla rozwoju polskiej nauki i przemysłu decyzję o ulokowaniu w Krakowie Węzła Wiedzy i Innowacji Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (jednego z sześciu w Europie), którego przewodzenie powierzono Akademii Górniczo Hutniczej.

Był i jest znaczącą postacią w strukturach UE, cenioną za talent, pracowitość, inwencje i zdolności dyplomatyczne. O uznaniu, jakim cieszy się profesor Jerzy Buzek na europejskim forum, świadczył Jego wybór w roku 2009 na Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego – jako pierwszego przedstawiciela nowych członków UE. Pełniąc tę funkcję, mówił o wyzwaniach i ogromnych zagrożeniach cywilizacyjnych, stojących przed Europą i światem oraz o zadaniach, jakie w związku z tym ma nauka.

Działalność społeczna

Profesor Jerzy Buzek jest człowiekiem niezwykłym, godnym najwyższego uznania także z tego powodu, że pomimo osiągnięcia najwyższych stanowisk w Polsce i Europie nie zmienił się i pozostał osobą, dla której sprawy ludzi, zwłaszcza tych najuboższych są ważne. To właśnie ta wrażliwość na los najbardziej niejących, często nieumiejących znaleźć swojego miejsca w życiu spowodowała, że Państwo Ludgarda i Jerzy Buzkowie powołali Fundację na rzecz Rodziny. Profesor Buzek był pomysłodawcą Ogólnopolskiego Konkursu „Pro Publico Bono” na najlepszą inicjatywę obywatelską. Od szeregu lat profesor Jerzy Buzek wspiera inicjatywy, których celem jest budowa społeczeństwa obywatelskiego. Ciągłe jest aktywny w walce o demokrację i prawa człowieka. W tym miejscu warto przypomnieć, że jako obserwator brał udział w wyborach na Ukrainie. W swojej działalności wielokrotnie zabierał głos, popierając inicjatywy dotyczące rozwiązań demokratycznych zarówno wewnątrz Unii Europejskiej, jak i w państwach sąsiednich.

Podsumowanie

Ogromna i szeroka wiedza, osiągnięcia naukowe i dydaktyczne, umiejętności organizacyjne profesora Jerzego Buzka, Jego ciągle żywy naukowy entuzjazm, mądrość, pracowitość i autorytet moralny powodują, że można nazwać Jerzego Buzka wybitną osobowością zarówno na polu naukowym, jak i na niwie działalności publicznej. Patrząc na Jego dokonania, wyjątkową życzliwość w stosunku do ludzi, pomoc udzielaną im w różnych sytuacjach, powszechny szacunek, jakim jest darzony, można uznać, że to właśnie do Jerzego Buzka odnoszą się słowa św. Jana Pawła II:

„Człowiek jest wielki nie przez to, co posiada, lecz przez to, kim jest; nie przez to, co ma, lecz przez to, czym dzieli się z innymi”.

Profesor Jerzy Buzek jest wybitnym mężem stanu, obecnie jednym z najbardziej znanych i cenionych Polskich obywateli, zarówno w kraju, jak i za granicą.

Z ogromną satysfakcją i przekonaniem rekomenduję wniosek o nadanie profesorowi Jerzemu Buzkowi tytułu doktora *honoris causa* Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Prof. dr hab. inż. Antoni Tajduś

Kraków, 20 kwietnia 2020 roku

Opinia

dotycząca nadania tytułu doktora *honoris causa*
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Profesorowi Jerzemu Buzkowi

Wysoki Senacie, Magnificencjo Rektorze,

W poczuciu wielkiego zaszczytu, który mnie spotkał, przedstawiam Wysokiemu Senatowi Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego opinię na temat dorobku naukowego oraz działalności społecznej profesora Jerzego Buzka, jednego z najznamienitszych absolwentów, a jednocześnie doktora *honoris causa* Politechniki Śląskiej.

Dla Profesora Politechnika Śląska zawsze jest „moją Politechniką”, dlatego tym bardziej jestem dumny, jako jej absolwent, profesor, a także rektor, że przypadło mi w udziale przedstawienie jedynie wybranych – z racji niewielkiej objętości tej

opinii – spośród ogromu licznych osiągnięć tej nieprzeciętnej osobowości nauki, polityki i działalności społecznej, jaką z całą pewnością jest profesor Jerzy Buzek. Jego wkład w rozwój polskiej nauki, a jednocześnie demokracji, gospodarki i samorządności jest nie do przecenienia, niech więc ta opinia będzie skromnym wyrazem uznania osiągnięć i wdzięczności za pracę pana Profesora.

Rodzina Profesora Jerzego Buzka pochodzi z okolic Cieszyna, miasta o bogatej, wielowiekowej historii nacechowanej licznymi wydarzeniami o charakterze patriotycznym, będącego jednocześnie swoistą mieszanką różnych kultur i religii, co bez wątpienia miało wpływ na światopogląd Profesora – Jego otwartość, kulturę osobistą oraz wrażliwość, z jaką Profesor podchodzi do każdego rozmówcy. Profesor Jerzy Buzek dorastał w Chorzowie, natomiast studia ukończył na Wydziale Mechanicznym Energetycznym Politechniki Śląskiej w 1963 roku. Następnie rozpoczął pracę w Instytucie Inżynierii Chemicznej Polskiej Akademii Nauk w Gliwicach, gdzie w 1969 roku uzyskał stopień doktora nauk technicznych.

Bardzo ważnym momentem w karierze i kształtowaniu się sylwetki naukowej profesora Jerzego Buzka był z pewnością staż naukowy w prestiżowym Cambridge University, który odbył w 1971 roku, i choć wówczas otrzymał możliwość pozostania tam, postanowił wrócić do kraju. W 1979 roku uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie inżynierii chemicznej, a w 1997 roku – tytuł naukowy profesora.

Pracę w Instytucie Inżynierii Chemicznej Polskiej Akademii Nauk Profesor łączył z pracą na swoim macierzystym Wydziale Mechanicznym Energetycznym Politechniki Śląskiej, gdzie wykładał do 1985 roku. W 1994 roku został wykładowcą na Politechnice Opolskiej, a w późniejszych latach także w Akademii Polonijnej w Częstochowie.

Profesor Jerzy Buzek opublikował ponad 50 artykułów naukowych i ponad 70 referatów na konferencjach naukowych i międzynarodowych. Jest autorem jednej monografii, ponad 100 prac niepublikowanych, recenzentem kilkunastu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, był także promotorem 5 zakończonych przewodów doktorskich.

W latach 80. zainteresowania naukowe Profesora Jerzego Buzka skoncentrowały się wokół zagadnień ochrony środowiska, przede wszystkim ochrony powietrza. Specjalizował się w odsiarczaniu spalin. W tej dziedzinie prace pana Profesora do dziś są jednymi z najlepszych i najbardziej kompleksowych opracowań. Wyniki prac naukowych Profesora zostały wdrożone bezpośrednio w przemyśle, m.in. w postaci kilku instalacji odsiarczania spalin w elektrowniach, ciepłowniach i rafineriach. W 1992 roku kierował ogólnopolskim zespołem specjalistów opracowujących ekspertyzę Polskiej Akademii Nauk w zakresie ochrony środowiska oraz współorganizował Konsorcjum Ochrony Powietrza.

Profesor Jerzy Buzek jako ekspert w dziedzinie energetyki został przedstawicielem Polski w Międzynarodowej Agencji Energii, gdzie opracował m.in. program związany z walką z efektem cieplarnianym wywołanym antropogeniczną działalnością człowieka. Pan Profesor zainicjował również powstanie Polsko-Niemieckiej Sieci Naukowej Energetyki i Ochrony Środowiska INCREASE, która skupiła 23 instytucje naukowe i 40 przedsiębiorstw. Mianowano go członkiem i Sekretarzem Naukowym Komitetu Naukowego Inżynierii Chemicznej i Procesowej PAN oraz Rady Redakcyjnej głównego polskiego czasopisma naukowego z tej dziedziny – „Inżynieria Chemiczna i Procesowa”.

Działalność naukową profesor Jerzy Buzek przez wiele lat z powodzeniem łączył z działalnością społeczną, którą rozpoczął

w latach 80., gdy odradzała się polska demokracja. Pan Profesor w 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność”. Czterokrotnie był przewodniczącym zjazdów „Solidarności”, w tym tego pierwszego, historycznego, który odbył się w gdańskiej hali OLIVIA.

Przez wiele lat Profesor działał w podziemnej „Solidarności”, wykazując się wielką odwagą, niezłomnością charakteru i wiernością najwyższym ideałom, m.in. uczestnicząc w wydawaniu i kolportowaniu biuletynu. W czasie stanu wojennego ukrywał się, dzięki czemu uniknął internowania. Podczas spotkania ze studentami Politechniki Śląskiej na początku ubiegłego roku Pan Profesor podkreślał, że „Solidarność” wyrosła z wiary Polaków. Jego wieloletnia, niezwykle owocna działalność pokazuje, że do dziś Jerzy Buzek tej wiary nie stracił.

W 1997 roku Pan Profesor Jerzy Buzek został posłem na Sejm, a następnie Prezesem Rady Ministrów. Rząd, na czele którego stanął, przeprowadził cztery najważniejsze reformy w Polsce po 1989 roku – ubezpieczeń społecznych, administracji lokalnej, zdrowia i edukacji. Miało to ogromny wpływ na kształt przemian społecznych i gospodarczych kraju w trudnym okresie transformacji ustrojowych.

W tym roku obchodzimy 30-lecie samorządności w Polsce, na którą niewątpliwie wpływ miała wprowadzona w 1999 roku przez rząd Profesora Jerzego Buzka reforma nadająca nowe struktury i podział województw, który obowiązuje do dziś. Rząd pod jego przewodnictwem przeprowadził także reformę górnictwa, co nie było łatwym zadaniem, wymagało wiele odwagi i często bardzo niepopularnych decyzji. Z perspektywy czasu widać jednak wyraźnie, że Śląsk odmienił swoje oblicze i z regionu kojarzonego z kopalniami i przemysłem hutniczym stał się regionem nowoczesnego przemysłu i symbolem możliwych zmian.

Pod rządami Profesora Jerzego Buzka w 1999 roku Polska stała się członkiem NATO, a także rozpoczęła rozmowy

akcesyjne z Unią Europejską. Wstąpienie w szeregi Wspólnoty Europejskiej było momentem absolutnie przełomowym dla naszego państwa, a Jerzy Buzek ma w tym swój wielki udział.

W pierwszych wyborach w Polsce do Parlamentu Europejskiego Pan Profesor uzyskał najlepszy wynik w całym kraju, choć, jak na wielkiego orędownika ochrony środowiska przystało, nie wydrukował ani jednego plakatu. Od tego czasu Profesor Jerzy Buzek jest regularnie wybierany na posła do Parlamentu Europejskiego, z niesłabnącym, gigantycznym poparciem – w wyborach w 2019 roku uzyskał prawie pół miliona głosów, co dobitnie świadczy o ogromnym szacunku wśród wyborców i uznaniu dla Jego niezwyklej pracowitości, wielkiej erudycji, a jednocześnie skromności i otwartości na problemy innych.

Działalność Jerzego Buzka w Parlamencie Europejskim pokazała, jak szanowanym i docenianym jest politykiem oraz ekspertem w dziedzinie ochrony środowiska i energetyki, zwłaszcza odnawialnych źródeł energii. Jego nieprzeciętne zdolności negocjacyjne, kompetencje i umiejętność łagodzenia sporów sprawiły, że w 2009 roku wybrano Go przewodniczącym Parlamentu Europejskiego.

Tytaniczna praca Profesora, m.in. w Komisji Przemysłu, Badań Naukowych, Energii, Komisji Ochrony Środowiska, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności oraz w stałej delegacji PE z Ukrainą i państwami Azji Południowo-Wschodniej, wielokrotnie była doceniana i zauważana w Polsce oraz za granicą, co zostało uhonorowane przyznaniem Profesorowi m.in. tytułu Europejskiego Posła Roku 2008 tygodników „Wprost” i „Rzeczpospolita” czy tytułu „Eurodeputowany 2006 w kategorii badania naukowe i technologie” „Magazynu Parlamentarnego”. W 2016 roku portal Euractiv uznał Profesora Buzka za jedną z najbardziej wpływowych osób w europejskiej polityce energetycznej w rankingu EurActory⁴⁰. W 2017 roku serwis VoteWatch Europę przyznał

mu tytuł najbardziej wpływowego polskiego eurodeputowanego. A to wszystko, jak podkreśla Profesor, ma początek w Politechnice Śląskiej.

Do największych osiągnięć Profesora można zaliczyć dążenie do stworzenia wspólnego rynku energii w Europie, doprowadzenie do powołania w ramach Europejskiego Zielonego Ładu – sztandarowego programu Komisji Europejskiej na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym – Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego pracami kieruje Pan Profesor od lutego 2020 roku, oraz doprowadzenie do głębokich zmian w polityce finansowania badań naukowych przez Unię Europejską, czego dokonał jeszcze jako poseł sprawozdawca VII Programu Ramowego Badań, Rozwoju Technologicznego i Wdrożeń. Dzięki temu na badania naukowe przeznaczono rekordową kwotę 55 mld euro.

Profesor Jerzy Buzek, jako wybitny naukowiec, doskonale rozumiał, jak wiele dzięki takim badaniom może zyskać europejska gospodarka i jak bardzo poprawi się wówczas jakość życia ludzkiego, gdyż, pomimo technicznego wykształcenia, jest przede wszystkim humanistą i każdy aspekt działalności Profesora – naukowy, społeczny, polityczny czy dobroczynny – pokazuje empatię, wrażliwość i niezgodę na cierpienie drugiego człowieka, a także głęboki szacunek do przyrody.

Na spotkania z Profesorem Jerzym Buzkiem wciąż przychodzą tłumy młodych ludzi, którzy słuchają Go z ogromnym zainteresowaniem, szacunkiem i nieskrywanym podziwem dla Jego erudycji i głębokich przemyśleń. Profesor równie swobodnie czuje się, rozmawiając na temat literatury młodego pokolenia polskich pisarzy, nowoczesnych technologii czy też jako uczestnik międzynarodowej debaty podczas Europejskiego Kongresu Gospodarczego.

Dzięki swojej niespożytej energii, pasjom, głodowi wiedzy i odwadze w podejmowaniu nowych wyzwań Profesor Jerzy Buzek pozostaje autorytetem dla studentów, ale przede wszystkim dla nas – naukowców i wykładowców – pokazując swoją działalnością, by nie bać się podążać za swoimi poglądami, umieć ich bronić i mieć odwagę sięgać po to, co wydaje się nieosiągalne.

Profesor Jerzy Buzek z pewnością jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych Polaków na świecie, budzących powszechnie pozytywne emocje i dbających o dobry wizerunek naszego państwa. Pomimo swoich niezwykłych osiągnięć nadal pozostaje osobą ciepłą, otwartą i zaangażowaną w rozwój kraju oraz społeczności lokalnych, a Jego chęć do podejmowania nawet najtrudniejszych spraw budzi powszechny podziw,

Jako że tytuł doktora *honoris causa* senaty uczelni przyznają osobom wybitnym, o wyjątkowych osiągnięciach naukowych bądź społecznych, z całą mocą rekomenduję Senatowi Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego nadanie tej najwyższej godności akademickiej Profesorowi Jerzemu Buzkowi – wybitnej postaci świata nauki, polityki i życia społecznego, osobie otwartej i chętnie dzielącej się wiedzą, a jednocześnie wielkiemu patriocie. Tak znamienita osobistość z pewnością przyniesie chlubę i rozsławi imię tej zacnej Uczelni.

Prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk

Jerzy Buzek

Czy humanizm może uratować Europę?

Wykład z okazji nadania tytułu doktora *honoris causa*
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Szanowni Państwo,

Dziękując gorąco, w murach tej zacnej uczelni chciałbym mówić o tym, co w nieco innym kontekście zajmowało jej patrona: o naprawie Rzeczypospolitej. Chodzi mi jednak o naszą szerszą niż państwo wspólnotę – o Unię Europejską, jej trwałość i przyszłość. Ona też jest przecież tym, co Frycz Modrzewski opisał jako „zgromadzenie i pospólność ludzką, związaną prawem, łączącą wielu sąsiadów, a ku życiu dobremu i szczęśliwemu ustanowioną”.

Chodzi też o humanizm, czyli aksjologiczny kontekst, kołębkę wartości, dzięki którym Europa od setek lat trwa, które ją ożywiają i budują jej tożsamość, i wskazują horyzonty rozwoju.

Stąd tytuł wykładu: czy humanizm może (ciągle jeszcze) uratować Europę?

Myszę, że tym rozważaniom sprzyja też inauguracja roku akademickiego. Od czasów Abelarda, przez Hugo Kołłataja, przez Humboldta, po Kazimierza Twardowskiego, którego wspaniałą mowę *O dostojęństwie uniwersytetu* polecam Państwu jako lekturę na początek roku, celem uniwersytetu jest kształcenie młodych ludzi nie tylko w kierunku zawodowym, ale przede wszystkim – duchowym. Jak pisał Twardowski, kształcenie uniwersyteckie ma na celu osiągnięcie bezinteresownej prawdy i kształtowanie umiejętności w jej osiągnięciu. Umiejętności te są nie tylko wypadkową metodologicznych i edukacyjnych standardów, ale też formacji duchowej i normatywnej absolwentów i naukowców, o czym dziś coraz częściej zapominamy. A – jako humaniści – nie powinniśmy.

Kryzys cywilizacyjny

Szanowni Państwo,

Przypomnijmy: humanizm to paradygmat kultury europejskiej, zgodnie z którym człowiek, jego racjonalne zdolności poznawcze, jego szczęście, dobrobyt, prawa i przyszłość stanowią punkt odniesienia dla wszelkiej działalności teoretycznej i praktycznej. Na humanizmie, niczym na fundamencie, osadzają się trzy filary nowoczesnej Europy.

Pierwszy to demokracja – sposób na upodmiotowienie wielkich mas obywateli.

Drugi to wolny rynek – gwarantujący wolność i dobrobyt. Wreszcie technologia, dzięki której żyje nam się lepiej, wygodniej

i która jest miarą nieograniczonych możliwości człowieka w dopasowywaniu świata do naszych potrzeb. I która sama potrzeby te tworzy.

Demokracja, wolny rynek, technika jako elementy humanizmu mają ogromne znaczenie nie tylko w historii naszej cywilizacji i budowaniu jej postępu, ale i dla naszej samowiedzy, i europejskiej tożsamości.

Trzeba też pamiętać, że demokracja, wolny rynek i technika, podobnie jak sam humanizm, mają też swój mroczny rewers. Demokracja otwiera często bramy dla populizmu, wolny rynek jest przyczyną ogromnych nierówności, a technika i pęd ku wygodzie stwarzają wielkie zagrożenia dla naturalnego środowiska i nas samych. Jesteśmy dziś świadkami początków katastrofy ekologicznej na niespotykaną skalę. Humanizm, który tak silnie akcentował możliwości poznawcze i panowanie człowieka nad światem, okazał się destrukcyjny dla niego samego. Czy w takim razie mamy zrezygnować z niego? Zrezygnować z demokracji, wolnego rynku i postępów techniki? Nie. Trzeba mieć jednak świadomość kryzysu, w którym tkwimy i pracować nad sposobami pokonania go.

Demokracja i rządy prawa nie wszędzie przyniosły oczekiwane rezultaty. Szerzą się populizm, nacjonalizm, neofaszyzm. Praworządność jest zabijana przez korupcję polityczną i autorytarne pokusy rządzących, a prawość zanika pod ciężarem politycznego cynizmu. Obserwujemy coraz głębsze podziały w społeczeństwach, podważające fundamentalne poczucie wspólnoty. Dotyczy to także dzisiaj Naszej Ojczyzny, a nawet tradycyjnego bastionu demokracji – Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Wolny rynek, z otwarciem na świat i, w gruncie rzeczy, brakiem kontroli nad zachłannością międzynarodowych koncernów, doprowadził do dewastacji ekologicznej i socjalnej

najbiedniejszych regionów świata. Doprowadził też do skrajnego zróżnicowania na bogatych i biednych. Zamiast spełnienia generuje on przepastny konsumpcjonizm.

Wreszcie – technologia; jej rozwój tak bardzo przyspiesza, że przestajemy nad nią panować i stajemy się jej nieodłączną, często zniewoloną, częścią. Stajemy się cyborgami. Pojawia się więc pytanie: czy technika służy jeszcze człowiekowi, czy też człowiek zatracił w niej własną autonomię i podmiotowość?

Przyjrzyjmy się pokrótce tym trzem obszarom. Myślę, że wyjątkowo dobrze wpisują się one w szeroki profil kształcenia Państwa uczelni.

Demokracja

W wydanej parę lat temu książce brytyjski historyk i autor bestsellerów, Niall Ferguson w ciekawy sposób pisze o przyczynach, które, jego zdaniem, doprowadziły do kryzysu współczesnego Zachodu. Ferguson podaje liczne dane wskazujące na postępujące od dziesięcioleci osłabienie społeczeństwa obywatelskiego, spadające liczby osób angażujących się w działalność różnych organizacji, klubów, inicjatyw oddolnych. Ogólna konkluzja jest taka: społeczeństwo obywatelskie ulega rozpadowi, bo delegujemy nasz aktywizm na władzę. Nie bierzemy też udziału w debatach publicznych (a trzeba pamiętać, że od czasów greckiej agory sercem demokracji jest mowa), lecz beztrąsko klikamy, lajujemy, wysyłamy obrazki bez większego intelektualnego i wspólnotowego zaangażowania.

Ten stan naszej europejskiej wspólnoty potwierdzają statystyki dla Polski. Według World Value Survey w Polsce w organizacje obywatelskie angażuje się nie więcej niż kilka procent Polaków. W rezultacie coraz mniej obywateli myśli – nie mówiąc już o działaniu – w kategoriach dobra wspólnego,

dobra wszystkich Europejczyków, a nie jedynie partykularnych, często krótkoterminowych zysków bądź zwykłej wirtualnej zabawy.

Gospodarka

Szanowni Państwo,

Od ponad dekady Europa, i szerzej, świat przechodzi kryzys ekonomiczny. Jego integralną częścią jest kryzys wartości.

W wyniku korozji prawa i norm moralnych system ekonomiczny traci swoją sprawność, skutkiem czego nieefektywnie są alokowane zasoby. Musimy bowiem pamiętać, że gospodarka nie działa na pustyni a w obrębie kultury, której fundamentem jest aksjologia. To, co nas łączy, to nie materialne dobra ale wartości, wspólnie akceptowane normy, a zwłaszcza – wzajemne zaufanie i wynikająca z nich gotowość do współpracy.

Zaufanie wymaga zaakceptowania i promowania jego części składowych: uczciwości, rzetelności, pracowitości, ostrożności i skrupulatności finansowej. I jeszcze czegoś, na co szczególną zwracał uwagę Arystoteles: umiaru. Według niego bowiem najbardziej groźną ludzką wadą jest chciwość właściwie to, co nazywał: pleoneksią, czyli potrzebą posiadania ponad miarę. A myśmy wszelkie miary już dawno przekroczyli.

Zatem przechowanie i obrona jednoznacznego kodu etycznego i dorobku kulturowego jest w interesie wszystkich uczestników rynku. Potrzeba nam mobilizacji, by bronić nie tyle naszego bogactwa, co dobra wspólnego: naszego systemu wartości.

Zarówno Polska, jak i Europa przetrwały mimo kryzysów, biedy, zniewolenia i wojen. Przetrwały nie tylko dzięki sprawnej gospodarce czy bogactwie i sprycie ludzi, lecz dzięki solidarności budowanej na wierze w Dobro Wspólne. W to, że warte jest obrony.

To Dobro Wspólne nabrało ostatnio szczególnego wymiaru, związanego z ochroną środowiska. Mówi o tym dobitnie papież Franciszek w encyklice *Laudato Si*:

„Ingerencja człowieka w przyrodę zawsze miała miejsce, ale przez długi czas była nacechowana dostosowaniem się do możliwości, jakie dają same rzeczy. Było to przyjmowanie tego, co oferowała sama rzeczywistość naturalna (...) Natomiast to, co się liczy obecnie, to wydobywanie z rzeczy wszystkiego, co możliwe, przez zawłaszczenie wynikające z ignorancji człowieka lub zapomnienia o samej naturze tego, co jest przed nim. Dlatego człowiek i rzeczy przestały podawać sobie przyjazną dłoń, przechodząc do wzajemnej konfrontacji”.

Grzech zachłanności jest też grzechem humanizmu. To w jego imieniu biały człowiek brał świat w swoje posiadanie, eksterminując członków innych kultur, wykorzystując niewolników, jak również eksploatując do granic dewastacji przyrodę. Ten humanizm, który dał nam panowanie nad światem, musi również ulec przeobrażeniu. Człowiek, który stał w jego centrum musi wreszcie zrozumieć, że nie jest panem, ale partnerem świata, w którym żyje, że jego relacje z przyrodą, naturą, zwierzętami nie mogą się opierać na relacjach władzy i podporządkowania, ale troski, świadomego współistnienia i zrozumienia głębokich zależności. Technika, który wydaje się tak bardzo przeciwstawiona naturze, nie musi z nią walczyć, nie musi jej pokonywać, ale musi z nią współpracować.

Rewolucja technologiczna

Szanowni Państwo,

Technika tradycyjnie stanowiła narzędzie ulepszające świat, czyniące go coraz bardziej dostępnym i użytecznym dla człowieka. Była fundamentem cywilizacji, ale również elementem kultury –

bo służyła człowiekowi i jego kulturowym ideałom. Maszyna parowa, kolej, telegraf, elektryczność, samolot, rozwój medycyny służyły postępowi, dobrobytowi, walce z biedą, chorobami, śmiertelnością, pozwalały oszczędzać czas i pokonywać przestrzeń. A przede wszystkim rozwijać się. Jednak dziś technika rozwija się bez wszelkich ograniczeń. Przykładowo: Internet, czy media społecznościowe uzależniają, odhumanizowują relacje, zaburzają poczucie tego co rzeczywiste. Wizja wszechobecnej Sztucznej Inteligencji, przed którą ostrzegają najwięksi myśliciele naszych czasów, staje się rzeczywistością. Zmienia się nie tylko nasze myślenie o świecie, sposób postrzegania go, ale pamięć, twórczość, wyobraźnia, relacje towarzyskie, wspólnoty i nasza przyszłość, która staje się coraz mniej przewidywalna. Technika bowiem w coraz mniejszym stopniu skupia się nad pożytkiem czy dobrem, lecz na władzy, kontroli, wykluczaniu życia.

Systemowa transformacja

Szanowni Państwo,

Poruszone tu kwestie – demokracji, wolnego rynku, postępu technologicznego – odżyły w kontekście ostatnich miesięcy, kiedy to przyszło nam stawić czoła wyzwaniom związanym z globalną pandemią. Odczuwając skutki wymuszonego dystansu społecznego, czy izolacji, wyraźniej dostrzegliśmy wartość wspólnoty i relacji między ludźmi. Pandemia przyspieszyła zmiany społeczne i gospodarcze oparte na technologiach, zdalnej komunikacji i Internecie. Wreszcie pandemia pozwoliła zrozumieć i unaocznic nasz grzechy związane z bezlitosną eksploatacją przyrody, w tym z przemysłową hodowlą zwierząt, która stanowi jeden z najpoważniejszych czynników katastrofy klimatycznej.

Zamrożenie naszych gospodarek, upowszechnienie pracy zdalnej, ale też powszechne uświadomienie współzależności

w ramach globalnych łańcuchów dostaw postawiły pytania nie tylko o przyszłość pracy czy repatriację przemysłu, tak by były bliżej rynków zbytu. To przede wszystkim pytanie o to, czy wzrost gospodarczy jest ważniejszy niż człowiek i jego bezpieczeństwo – tutaj zdrowotne, ale też bezpieczeństwo naszego istnienia na Ziemi, wobec katastrofalnych skutków ludzkiej aktywności dla przyrody i klimatu.

Pandemia jest dobrą okazją do stawiania pytań o systemowe zmiany, o samoograniczenie techniki, o dopasowanie jej rozwoju, podobnie jak rozwoju wolnego rynku i demokracji do natury, którą porzuciliśmy, oszukaliśmy, sprzedali, zawładnęli, ku jej i naszej szkodzie. Stajemy przed pytaniem jak nasz antropocentryczny humanizm, nasze rynki, nasze demokratyczne współzycie, naszą technikę i jej produkty uczynić „zielonymi”, przyjaznymi naturze i współgrającymi z nią.

Szanowni Państwo,

Dziś jako Unia Europejska stajemy przed ogromnym wyzwaniem systemowej transformacji. Bo Europejski Zielony Ład to nic innego jak epokowa systemowa transformacja. Celem jest by w perspektywie kolejnych 30 lat, Europa stała się kontynentem w pełni neutralnym klimatycznie. Chcemy zapewnić Europejczykom dobrobyt i rozwój w sposób, który nie będzie obciążał kolejnych pokoleń – skutkami degradacji środowiska, nieodwracalnych zmian klimatycznych, czy społecznymi skutkami rozwoju gospodarczego i technicznego. To kryje się za pojęciem gospodarki o obiegu zamkniętym, zrównoważonego rozwoju, dekarbonizacji, elektromobilności czy alternatywnych paliw, bioróżnorodności.

Podobnie jak konkretne reformy i zmiany w procesie polskiej transformacji systemowej, mogą się wydawać czysto technokratycznymi inicjatywami. Ale ich skutki będą podobnie dotykać każdej dziedziny naszego życia – od systemu kształcenia, nauki,

innowacji, przemysłu, transportu, rolnictwa, najogólniej gospodarki i biznesu, poprzez kulturę, relacje społeczne, otoczenie, w którym żyjemy, środowisko, po relacje międzynarodowe czy procesy globalne. To też wyjątkowa okazja, by przemodelować naszą cywilizację w duchu tego, co nazwałem tutaj zielonym humanizmem, tak by nie tylko człowiek, ale i jego naturalne afiliacje stały w centrum naszych działań, nauki i praktyki.

Świadomość czekających nas zmian nie jest zbyt powszechna w naszym państwie. Jednak musimy angażować w dyskusję o nich jak najszersze kręgi – od naukowców, po młodzież, społeczników, ale też sceptyków, krytyków czy tych, którzy zmian obawiają się najbardziej.

Do takiej dyskusji i wynikających z niej działań jesteśmy powołani wszyscy. Bez podjęcia tego zadania nie uda nam się zmienić naszej kondycji, zagrożonej katastrofą.

Od zrozumienia wartości zielonego humanizmu zależy przetrwanie i – nie wątpię – sukces Europy, sukces cywilizacji, którą stworzyliśmy.

ISBN 978-83-66007-50-5

Copyright© by Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Kraków 2020

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana
w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie,
ani też rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie
za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących,
nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Koncepcja edytorska:
Halina Baszak-Jaroń i Oleg Aleksejczuk

Korekta: Agnieszka Boniatowska

Na zlecenie:

Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
www.ka.edu.pl

Wydawca: Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2020

